

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

У статті було проаналізовано фінансово-господарську діяльність переробних підприємств. Зроблено висновки щодо покращення діяльності підприємств, проаналізовано чистий прибуток на п'яти обраних підприємствах. Визначено позитивні та негативні чинники, які впливають на розвиток промислових підприємств. Проведено аналіз щодо організаційної структури на обраних підприємствах та аналіз основних показників діяльності промисловості. Також було проведено аналіз співвідношення добувної та переробної промисловості до ВВП країни.

Ключові слова: переробна промисловість, організаційна структура, фінансово-господарської діяльності.

В данной статье были проанализированы финансово-хозяйственной деятельности перерабатывающих предприятий. Сделаны выводы, по улучшению деятельности предприятий, проанализированы чистую прибыль на пяти выбранных предприятий. Определены положительные и отрицательные факторы, влияющие на развитие промышленных предприятий. Проведен анализ относительно организационной структуры на выбранных предприятиях и анализ основных показателей деятельности промышленности. Также был проведен анализ соотношения добывающей и перерабатывающей промышленности в ВВП страны.

Ключевые слова: перерабатывающая промышленность, организационная структура, финансово-хозяйственной деятельности.

This paper analyzed the financial and business processing enterprises. The conclusions regarding improvement of enterprises, analyzes the net profit on five selected companies. Positive and negative factors that affect the development of industrial enterprises. The analysis of the organizational structure in selected companies and analyzing the performance of the industry. Also, we analyzed the ratio of mining and processing industry to GDP.

Key words: manufacturing, organizational structure, financial and economic activity.

Постановка проблеми. Промисловість – найважливіша структурна ланка (сектор) господарського комплексу України. На неї припадає 1/3 основних фондів, понад 35 % населення, зайнятого в народному господарстві.

Провідна роль промисловості в економіці України визначається, насамперед, тим, що, забезпечуючи всі галузі народного господарства знаряддями праці та новими матеріалами, вона є найбільш активним фактором науково-технічного прогресу і розширеного відтворення в цілому. Серед інших галузей господарства промисловість вирізняється комплексно- і районоутворюючими функціями.

Темпи росту, рівень розвитку і структура промисловості – важливі показники не тільки кількісної, але і якісної характеристики народного господарства та життєвого рівня населення. Від рівня розвитку індустрії залежить технічний рівень виробництва, структура господарства, його територіальна організація. За роки радянської влади випереджаючий

розвиток галузей важкої промисловості визначив рівень економічного і військового потенціалу країни. Важка індустрія була зорієнтована на розвиток військово-промислового комплексу, а не на підйом економіки галузей, що виробляють предмети споживання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку підприємств переробної промисловості були розглянуті в таких працях: В. І. Бойка, Г. В. Балабанова, П. П. Борщевського, С. І. Дорогунцова, Л. В. Дейнеко, А. О. Заїнчковського, О. М. Онищенко, Л. В. Опацького, М. М. Паламарчука, Б. Й. Пасхавера, О. М. Паламарчука, Л. Г. Чернюк та інших учених. Як показав аналіз досліджень вітчизняних авторів, Україна має значний потенціал для розвитку підприємств переробної промисловості.

Метою роботи є визначення особливостей фінансово-господарської діяльності переробних підприємств України.

Виклад основного матеріалу. Переробна промисловість посідає значне місце у функціонально-

галузевій структурі агропромислового комплексу і розвивається у тісному взаємозв'язку з центральною його ланкою – сільським господарством. Споживаючи понад 50 % продукції сільського господарства України, вона, у свою чергу, значною мірою забезпечує тваринництво кормовими ресурсами за рахунок вторинних відходів виробництва і вироблених кормових продуктів.

До переробної промисловості належить не тільки діяльність підприємств, що випускають серійну продукцію, а й діяльність індивідуальних виробників, що виготовляють продукцію вручну або вдома.

Ця секція включає також підприємства, які виготовляють продукцію (одяг, взуття, меблі тощо) за індивідуальним замовленням населення.

Підприємства безпосередньо переробляють матеріали або можуть передавати їх перероблення на субпідряд іншим підприємствам. Діяльність підприємств обох типів належить до переробної промисловості.

Монтаж (складання) та установа машин і устаткування на підприємствах класифікують у тих позиціях секції D, до яких належить виробництво цих машин і устаткування. Винятком є установа або монтаж будівельних елементів та устаткування, необхідних для експлуатації будівлі як такої, що класифікують у секції F «Будівництво». Крім того, складання, установа машин і устаткування, яке здійснюється як послуга, що супроводить його продаж, є допоміжним видом діяльності, який класифікують разом з відповідною основною діяльністю (секція G «Торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку»).

Ремонт та технічне обслуговування машин і устаткування, зазвичай, належать до того самого виду діяльності, що й їх виробництво, за винятком підприємств, які здійснюють ремонт або технічне обслуговування автомобілів та мотоциклів (належать до групи 50,2 чи 50,4); підприємств, які ремонтують предмети особистого вжитку та побутові вироби (належать до групи 52,7); підприємств, які здійснюють ремонт або технічне обслуговування систем центрального опалення (до класу 45,33); підприємств, які здійснюють ремонт або технічне обслуговування обчислювальної техніки та офісного обладнання.

Суттєва зміна, відновлення та реконструкція продукції, зазвичай, вважаються переробною діяльністю.

Виготовлення спеціалізованих компонентів і деталей, приладдя та кріплення для машин й устаткування, належить, зазвичай, до того самого класу, що й виробництво машин і устаткування, для яких призначені деталі та приладдя.

Виготовлення неспеціалізованих компонентів і деталей машин та устаткування, таких як двигуни, поршні, генератори, електричні з'єднання, клапани, зубчасті колеса, підшипники, відноситься до відповідного класу промислової діяльності, незалежно від машин і устаткування, до яких ці елементи можуть бути прилаштовані.

Межі між переробною промисловістю та іншими видами діяльності класифікації можуть бути недостатньо явними.

Переробна промисловість є виробництвом нового виду продукції. Проте визначення того, що є новим видом продукції може бути досить суб'єктивним. Так, до переробної галузі належать такі види діяльності: пастеризація та розлив молока у пляшки; перероблення свіжої риби (розкриття устриць, нарізання рибного філе); типографська діяльність та допоміжні види діяльності; виробництво бетону, готового до застосування для різних користувачів (за винятком його виробництва будівельними організаціями для власних потреб безпосередньо на будівельному майданчику); оброблення деревини (послуги з просочування лісоматеріалів та хімічного оброблення різними способами з метою їх зберігання); оброблення електrolітичне, шиккування, гаряче оброблення та полірування металів; виготовлення дорожніх знаків і рекламних щитів; реконструкція або переобладнання машин та устаткування; ремонт і відновлення суден; наварювання протекторів шин.

З іншого боку, не класифікують як переробні такі види діяльності: лісозаготівля віднесена до секції A «Сільське господарство, мисливство, лісове господарство»; збагачення та агломерація корисних копалин та інших мінеральних речовин (секція C «Добувна промисловість»); встановлення та монтаж конструкцій, будівельних елементів та устаткування, що виконуються на будівельному об'єкті (секція F «Будівництво»); діяльність із подрібнення та перерозподілу на менші партії, включаючи фасування, перефасування та розлив у пляшки напоїв чи продукції хімічної промисловості; комплектацію та модернізацію комп'ютерів на замовлення, що здійснюється як допоміжна послуга при їх продажі; розрублення на частини закуплених у забійній вазі м'ясних туш, включаючи відруби, з яких видалені всі кістки у торгівельній мережі, що здійснюється як допоміжна послуга при їх продажі; закупівля, охолодження та теплове оброблення молока для подальшої реалізації на молокопереробні підприємства; сортування відходів; змішування фарб на замовлення; розрізання металу на замовлення (секція G «Торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку»).

Промисловий розвиток є фундаментом для становлення інших секторів економіки країни. При цьому ключовими складовими промисловості, що визначатимуть конкурентоспроможність всієї економічної системи країни, стають високотехнологічні виробництва, галузі, які значною мірою визначатимуть розвиток наукоємних та інформаційно-містких видів діяльності, закладають підвалини для формування економіки знань, сприяють зростанню частки високооплачуваної, висококваліфікованої праці. Темпи розвитку промислового сектора значною мірою детермінують якість та спрямованість економічного зростання країни.

Починаючи з 2007 р., переробна промисловість разом зі будівництвом та торгівлею була основним локомотивом економічного зростання в Україні. Розвиток української промисловості відбувався під впливом низки позитивних та негативних чинників.

Позитивну роль відігравали:

- активізація інвестиційних;
 - залучення іноземного капіталу в промисловість України;
 - реалізація програм модернізації технологічних потужностей у металургії, хімічній промисловості, нафтопереробці;
 - зростання кредитної підтримки розвитку промисловості – обсяг кредитів, наданих підприємствам переробної промисловості, за 2011 р. збільшився на 46 % (20,4 млрд грн), в добувній – на 38 % (1,6 млрд грн), у виробництві електроенергії, газу та води – на 95 % (3,0 млрд грн). Водночас, відбувається поліпшення цільової структури наданих кредитних ресурсів – частка кредитів, які спрямовувалися суб'єктами господарювання на інвестиційні цілі, у 2011 р. зростає на 2,4 в. п. (до 16,9 %);
 - значне розширення моделей кредитування придбання непродовольчих товарів довгострокового використання, про що свідчить різке зростання наданих кредитів населенню на 103,5 % (69,2 млрд грн.);
 - підвищення якості української продукції інвестиційного призначення;
 - активізація попиту на інвестиційні товари (виробниче обладнання) з боку вітчизняних виробників внаслідок розширення інвестиційної діяльності;
 - продовження позитивної динаміки розвитку будівництва і транспорту, що сприяло підвищенню попиту на продукцію машинобудування, металургійної, деревообробної промисловості, виробництво будівельних матеріалів і скловиробів;
 - стабільне підвищення доходів населення;
 - стабілізація з другого кварталу цін на металопродукцію на світових ринках;
 - часткове зняття обмежень і заборон на ввезення молочної продукції до Росії;
- Негативними чинниками розвитку промисловості стали:
- обмеженість сировинного забезпечення вітчизняної промисловості, зокрема – внаслідок низького врожаю, що загальмувало розвиток харчової галузі, техногенних катастроф у вугільній промисловості, що обумовило падіння виробництва в видобуванні паливно-енергетичних корисних копалин тощо;
 - зростання вартості сировинних ресурсів на світовому ринку, зокрема енергетичних ресурсів (нафти і газу), деревини, сільськогосподарської продукції;
 - зростання витрат підприємств внаслідок зростання вартості газу, збільшення транспортних витрат внаслідок підвищення тарифів на транспортні перевезення (у 2011 р. індекс тарифів на перевезення залізничним транспортом склав 119,4 %, що на 19,1 в.п. вище показника 2010 р.), зростання вартості як власних, так і імпортованих сировинних ресурсів (індекс цін виробників добувної промисловості у 2011 р. склав 27,3 %, виробництві коксу та продуктів нафтопереробки – 50,4 %), подальшого підвищення рівня заробітної плати найманих працівників (28,2 % у 2011 р.);

– як наслідок вищенаведеного, високі темпи зростання оптових цін, які склали в машинобудуванні – 11,9 %, хімічній та нафтохімічній промисловості 17,3 %, виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води – 20,9 %, металургійному виробництві та виробництві готових металевих виробів – 22,2 %, виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 24,8 %, виробництві іншої неметалевої мінеральної продукції – 29,7 %;

– короткострокові кон'юнктурні чинники (тепла зима, низька база порівняння 2010 р.), зокрема, підвищення температурного режиму сприяло зниженню енергоємності виробництв, що в свою чергу зменшило потребу у виробництві електроенергії, газу та води (зростання галузі в 2011 р. порівняно з 2010 р. уповільнилося більш ніж вдвічі – з 6,7 % до 3,2 %);

– виникнення дефіциту кваліфікованих робітників у ряді галузей переробної промисловості, що є стримуючим чинником розвитку галузей вищих переділів [1].

Проаналізувавши позитивні і негативні чинники розвитку промислових підприємств, можна сказати, що все ж таки позитивних моментів більше, ніж негативних, що свідчить про гарний розвиток цієї галузі.

Щодо організаційної структури управління, то вона є сукупністю певним чином пов'язаних між собою управлінських ланок, вона характеризується кількістю органів управління, порядком їх взаємодії та функціями, які вони виконують.

На аналізованих підприємствах застосовується лінійно-функціональна структура управління. В її основу покладена ієрархічна організація процесу управління за функціями (виробництво, постачання і збут, бухгалтерський облік, фінансування тощо). За кожною з цих функцій формується лінійна система служб, що пронизує все підприємство зверху донизу: від директора через відділи і цехи з їхніми начальниками до майстрів та бригадирів.

Лінійно-функціональна структура управління має певні переваги: простота керівництва, відсутність дублювання функцій та ін., які особливо помітні за умов серійного виробництва.

Однак забезпечити необхідну пристосованість підприємства до мінливого ринкового середовища цей вид організаційної структури управління неспроможний. У ньому надто складна передача інформації між функціональними підрозділами, як і процес прийняття рішень загалом. Це зумовлено тим, що проблеми обговорюються по всьому ієрархічному ланцюжку знизу вверх і в кожному підрозділі. При цьому багато інформації перекручується або втрачається при переході від одного рівня управління до іншого, від одного функціонального підрозділу до іншого [2].

Аналіз основних показників діяльності промисловості за 2003-2011 рр. свідчить, що реальні темпи зростання обсягів промислового виробництва менші у чотири рази, ніж заплановано у Державній програмі розвитку промисловості на 2003-2011 рр.

Починаючи з 2006 р., Україна має від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами. Низькою є частка продукції переробної промисловості у структурі експорту продукції (на рівні 10 %). Простежується також чітка тенденція до зменшення обсягів реалізованої промислової продукції через зниження її конкурентоспроможності на світовому ринку.

Неможливо також позитивно оцінити і процеси, що відбуваються у виробничо-технологічній сфері діяльності промислових підприємств. Частка

застарілого устаткування в окремих галузях промисловості становить 60-70 %. Вітчизняне машинобудування не забезпечує належних темпів оновлення основних засобів. У промисловості домінують відсталі технології, що призводить до не виправдано високого споживання матеріалів та енергоресурсів [3].

У табл. 1 можна побачити співвідношення добувної та переробної промисловості до ВВП країни [4].

Таблиця 1

Відношення ВВП до видів промисловості млн грн

Роки Показник	2008	2009	2010	2011	2012		
					I кв	II кв	III кв
ВВП	948056	913345	1082569	1316600	296970	351777	392080
Добувна промисловість	54337	40676	65551	88460	20687	23887	23361
Переробна промисловість	164735	141878	158483	186169	38946	51102	46745

Із таблиці можна побачити, що промислове виробництво у посткризовому періоді характеризується позитивною динамікою, про що свідчить зростання його темпів у 2010 р., особливо у переробній промисловості, та меншою мірою – у добувній промисловості. Випереджуючі темпи промислового виробництва у галузевому розрізі переробної промисловості зафіксовано у машинобудуванні, хімічній та нафтохімічній промисловості і металургії, що зумовлено сприятливою зовнішньоекономічною кон'юнктурою, зростанням світових цін та відновленням попиту на продукцію цих галузей.

Помітний внесок у формування ВВП серед галузей переробної промисловості у 2008-2012 рр. мали харчова, машинобудівна та металургійна галузі (їх частки в середньому за аналізований період становили відповідно 7,5 %, 5,0 %, 4,8 %), значно меншими були частки хімічної та нафтохімічної, легкої промисловості (2,4 % і 1,4 %) [1].

Для більш детального аналізу прибутковості промислових підприємств, було обрано п'ять підприємств переробної промисловості, які займаються виробництвом виноградних вин, отже, можна проаналізувати динаміку чистого прибутку саме цих підприємств.

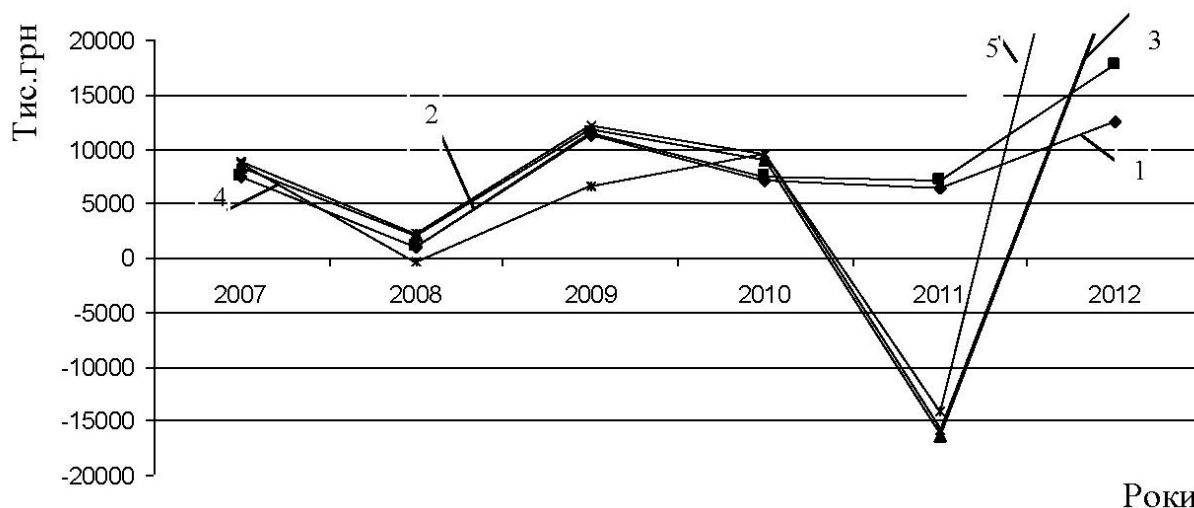

Рис. 1. Динаміка чистого прибутку підприємств переробної промисловості, тис. грн:

- 1 – ПАТ «Коблево»
- 2 – ПАТ «Березанський»
- 3 – ПАТ «Одесавинпром»
- 4 – ПАТ «Виноградар»
- 5 – ПАТ «Феодосіївський завод коньяків та вин»

Проаналізувавши цей графік, можна побачити, що чистий прибуток даних підприємств постійно коливається і має зовсім різні значення. Якщо поглянути на ПАТ «Коблево», ПАТ «Березанський», ПАТ «Виноградар», то можна сказати, що чистий прибуток цих підприємства стрімко збільшувався за

2007-2012 роки. Що стосується ПАТ «Одесавинпром», то це підприємство мало позитивне значення в 2007-2010 рр., а у 2011 на цьому підприємстві зовсім не має чистого прибутку, це може бути зумовлено тим, що на підприємстві збільшилися витрати на виробництво та реалізацію продукції; зменшилася продуктивність

праці працівників; залишки на складі готової продукції, але вже у 2012 році помітне стрімке збільшення чистого прибутку. Щодо ПАТ «Феодосійський завод коньяків та вин», то підприємство в 2007-2010 роках взагалі не мало чистого прибутку, і тільки у 2011 та 2012 роках підприємство має досить непоганий чистий прибуток. Таке стрімке зростання, може бути пов'язане з такими чинниками, як:

- розширення асортименту та якості продукції;
- впровадження заходів щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників;
- зменшувати витрати на виробництво (реалізацію) продукції (тобто її собівартість);
- використання з максимальною віддачею потенціалу, що є у його розпорядженні, у тому числі фінансові ресурси;
- правильно вести цінову політику, бо на ринку діють переважно вільні (договірні) ціни;
- грамотно будувати договірні відносини з постачальниками та покупцями;
- вміння найбільш доцільно розміщати (вкладати) одержаний раніш прибуток з точки зору досягнення оптимального ефекту.

У цілому за чистим прибутком можна сказати, що якщо на початок періоду підприємства мали більш нижчі показники чистого прибутку, то на кінець періоду чистий прибуток підприємств збільшувався, що є позитивним для діяльності підприємства.

Висновки. Отже, на сьогодні в Україні більшість підприємств переробної промисловості знаходяться у критичному стані, вони не мають стабільного доходу. Що стосується чистого доходу в цілому, то можна сказати, що якщо на початок періоду підприємства мали більш нижчі показники чистого прибутку, то на кінець періоду чистий прибуток підприємств збільшувався, що є позитивним для діяльності підприємства.

Ефективне планування діяльності та формування фінансових ресурсів переробних підприємств залежить від загального стану економіки як цілісної системи, розвиток якої забезпечується державними заходами макроекономічного характеру, що стимулюють інвестиційну діяльність та ділову активність підприємств галузі. Саме тому воно має переплітатися з державними програмами розвитку галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/resources.html>.
2. Шваб Л. І. Основи підприємництва : [навч. посіб.] / Л. І. Шваб. – К. : Вид-во «Каравела», 2006. – 344 с
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 липня 2003 р. № 1174, Київ. «Про схвалення Державної програми розвитку промисловості на 2003-2011 роки», із змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.